

Juist lokaal

Laat iedereen vrij,
maar niemand vallen

Verkiezingsprogramma 2022 - 2026 - D66 Zevenaar

The logo for the Dutch political party D66, consisting of the letters 'D66' in white, bold, sans-serif font, centered within a solid green square.

D66

Inhoudsopgave

Inleiding	D66 Zevenaar	03
Onze highlights	Juist lokaal	04
Burgerparticipatie	Voor een betere democratie	05
Bouwen en wonen	Wonen voor iedereen bereikbaar	06
Duurzaamheid en energie	Klimaat raakt ons allemaal	09
Financiën	Transparant en solide	12
Onderwijs	Kansen en vrijheid voor iedereen	14
Mobiliteit	Goed op weg	17
Sport, cultuur en vrije tijd	Zuurstof voor de samenleving	20
Economie	Ambities voor duurzame welvaart	23
Zorg, welzijn en inkomen	Aandacht voor iedereen	25

Inleiding

D66 Zevenaar is een zelfstandige partij in de gemeente Zevenaar. Wij maken voor de gemeenteraad een eigen verkiezingsprogramma en website. Als vertegenwoordigers van de Zevenaarse politiek willen we dat de D66 idealen juist lokaal worden gerealiseerd. Voelbaar dichtbij, betrokken en vanuit onszelf. Lokaal is waar de mensen wonen. Dat is beter dan van afstand en van bovenaf. Alle D66 politici werken aan hetzelfde doel: laat iedereen vrij, en laat niemand vallen. Juist lokaal!

De steunfractie van D66 bestaat uit een enthousiaste groep van zo'n 6 personen. Dit team staat voor kwaliteit en kennis. Drie leden uit deze fractie zitten ook in de Commissies Ruimte, Samenleving en Middelen. Zij zijn deskundig en inhoudelijk goed op de hoogte van alle dossiers. Dankzij de inspanningen van deze groep hebben we onze invloed maximaal laten gelden. In de gemeenteraad hebben we één zetel, waar we met trots en verve alles uithalen wat erin zit. In de nieuwe periode willen we graag meer verwezenlijken van onze idealen!

We zijn van mening dat het huidige college en coalitie weinig initiatieven heeft ontwikkeld, ondanks een royale meerderheid en extra lange zittingsduur van 4,5 jaar. Vooral als het gaat over nieuwe bouwplannen en het luisteren naar haar inwoners is er geen enkele voortgang geboekt. Veel kiezers ergeren zich eraan dat er veel inspraak wordt gevraagd, maar dat er nauwelijks iets wordt gedaan met de ingebrachte punten.

Het zit in de aard van D66 om bij nieuwe plannen de burgers te betrekken. Dus met een stem op D66 kiest u ervoor om van onze gemeente een betere leef-, werk- en woongemeenschap te maken. D66 huldigt de menselijke maat, een samenleving kan niet worden vastgelegd in strakke procedures en structuren.

De vragen en uitdagingen voor de toekomst zijn talrijk. D66 wil dat we goed voor elkaar blijven zorgen en harmonieus met elkaar samenleven. D66 wil de gemeente leven-dig houden, goed bereikbaar en groen. D66 wil op een effectieve manier de overstap naar duurzame energie maken. D66 staat voor eerlijke kansen voor alle inwoners van Zevenaar.

Juist lokaal rekenen wij graag op u, stem voor D66 in de gemeenteraad!

Peter Pollmann

Fractievoorzitter en lijsttrekker D66 Zevenaar

Juist lokaal

In ons verkiezingsprogramma "Juist lokaal" staan de politieke keuzes wij in de komende jaren willen maken. Hier leest u per hoofdstuk onze ideeën over hoe de gemeente er volgens D66 uit zou moeten zien. Wij maken ons sterk voor drie belangrijke thema's:

- **goed wonen**
- **goed klimaat**
- **burgerparticipatie**

Samen met u kunnen wij het verschil maken. Met uw steun kunnen wij ons optimistische geluid laten horen en onze idealen verwezenlijken. Met uw stem kunnen wij samen met u en met ondernemers en instellingen gaan werken aan een gemeente waar het geweldig wonen en werken is. Wij rekenen op u!

1. Bouwen en wonen

Iedereen verdient een fijne woning. Maar ook de woningmarkt in onze gemeente loopt vast. Veel woningzoekenden zitten nu met de handen in het haar. De gekte op de woningmarkt raakt starters hard. Maar ook mensen met een middeninkomen komen er moeilijk tussen. De bouw stagneert binnenkort in onze gemeente, er zijn te weinig woningen beschikbaar en wonen wordt voor velen onbetaalbaar. Dat is vooral nijpend voor de vele mensen die snel een woning zoeken. Starters, herstarters en spoedzoekers zoeken vaak langere tijd naar een woning in de regio. Procedures voor woningbouw kosten veel tijd, te veel tijd.

2. Energie besparen en duurzaamheid

Klimaatverandering is een enorme uitdaging die we niet in Zevenaar kunnen oplossen. We kunnen echter wel onze bijdrage leveren, zodat ook toekomstige generaties in vrijheid en gezondheid in onze gemeente kunnen leven. We moeten minder energie gaan gebruiken en duurzame energie opwekken. De overheid wil dat in 2050 alle energie uit duurzame bronnen komt. D66 wil deze ambitie graag verhogen en al in 2035 energieneutraal zijn.

3. Burgerparticipatie

D66 wil investeren in effectieve vormen van lokale participatie om de inwoners een stem te geven. De raad in Zevenaar spreekt sinds kort over nieuwe vormen van participatie. Klinkt allemaal goed, maar tot nu toe heeft dit college altijd heel weinig gedaan met de inspraakreacties. Als D66 willen wij juist meters maken. Meer ruimte voor inwonerparticipatie betekent dat de raad meer ruimte moet inleveren. Als een brede groep met een duidelijk advies komt, is het niet uit te leggen dat de raad dit terzijde legt, omdat deze het "beter weet". D66 vertrouwt erop dat burgers capabel zijn om oplossingen te bedenken voor het algemeen belang.

Meer weten? Mail met onze lijsttrekker Peter Pollmann of onze kandidaat-raadsleden:

Peter Pollmann	raadslid D66	p.pollmann@raad.zevenaar.nl
Ben van Bindsbergen	commissie Middelen	b.vanbindsbergen@raad.zevenaar.nl
Erik Verkampen	commissie Ruimte	e.verkampen@raad.zevenaar.nl
Hans Lombarts	commissie Samenleving	hans.lombarts@gmail.com
	Fractie D66 Zevenaar	info@d66zevenaar.nl
	Lees verder op	www.d66zevenaar.nl

Voor een betere democratie: burgerparticipatie

We zien hoe lastig het is voor Zevenaarders om op een goede manier te worden betrokken bij belangrijke kwesties. Denk aan inspraak bij bouwprojecten, aan burgerinitiatieven en het meepraten over bijvoorbeeld klimaatmaatregelen. Natuurlijk zijn de bestuurlijke processen ingewikkeld, maar het probleem is vooral dat er bestuurlijk te weinig actie wordt ondernomen om burgerparticipatie naar een hoger niveau te tillen.

Lokale inspraak

De vormgeving van lokale inspraak is spannend en ingewikkeld. Op welk moment kunnen mensen aanhaken en op welke manier? Op welke vraag kunnen inwoners reageren? Hoe wordt het gesprek gevoerd? Wie draagt welke verantwoordelijkheid? Moeilijke maar belangrijke vragen. Als het onduidelijk is waar de inspraak over gaat (en waarover niet), dan wordt er vaak niks gedaan met de inspraakreacties van de omwonenden en andere belanghebbenden.

Nieuwe vorm: Burgerberaad

Een burgerberaad is een grote groep van zo'n 150 inwoners die door loting worden aangewezen. Zij vertegenwoordigen daarmee een willekeurige doorsnee van de bevolking. Het uitgangspunt is dat een representatieve (grote) groep alle kennis in huis heeft. Zij gaan over een grote vraag met elkaar in gesprek.

De gemeenteraad gaat vooraf aangeven wat de bedoeling is van het burgerberaad. De raad wijst ook inhoudelijke (en onafhankelijke) experts en procesbegeleiders aan, bijvoorbeeld coaches van Stichting G1000. Ook besluit de raad vooraf wat hij gaat doen met het advies vanuit het burgerberaad. Het burgerberaad staat niet naast de besluitvorming, maar is er juist onderdeel van.

Hoe gaan we dat doen, meer inspraak en burgerberaad?

In binnen- en buitenland zijn er goede ervaringen opgedaan met burgerberaad, bijvoorbeeld ook in de gemeente Rheden. Neutrale begeleiding, goede vraagstelling en inkadering zijn essentieel, anders geeft het alleen maar gedoe en teleurstelling achteraf. Een goed participatietraject kost tijd en geld, maar in belangrijke kwesties winnen we die terug omdat burgers en partijen elkaar begrijpen. Er ontstaat wederzijds vertrouwen en een positief gevoel in de samenleving. Burgerberaad kan op korte termijn gaan over de verkenningen voor zon- en windenergie.

Bouwen en Wonen

Wonen voor iedereen bereikbaar

Het is prettig wonen in de gemeente Zevenaar en dat willen we stimuleren. Dat betekent: goede voorzieningen, goede bereikbaarheid, groen in de wijken en dorpskernen, meer fiets- en wandelpaden, voldoende speel-, sport- en culturele voorzieningen en ruimte voor verschillende woningtypes. D66 wil betaalbare huizen, zowel huur als koop, maar ook aandacht voor duurdere woningen om de doorstroom te bevorderen en iedereen de kans te geven om in de gemeente te wonen.

Nieuwe projecten voor een woningbouw ontbreken op dit moment. Het is tijd voor een inhaalslag. We willen ook snel meer woningen. Dit kan door naar nieuwe locaties te zoeken, maar ook door herontwikkeling van bestaande gebouwen. Bouw creatief is het motto van D66, denk aan combinaties van een maatschappelijke bestemming met betaalbare woningen.

D66 wil stimuleren dat er met prefab en houtbouw snel nieuwe woningen worden gebouwd. We zien dat prefab in steeds meer Nederlandse gemeentes wordt ontdekt. Een belangrijke reden voor prefab en houtbouw is dat de woningen voor 90-95% in de fabriek gebouwd worden met duurzame hoogwaardige materialen, die veelal CO2- en stikstofvriendelijk zijn. Het zijn volwaardige woningen en zeker te vergelijken met 'reguliere' huizen.

- Gedacht kan worden aan maximumprijzen bij nieuwbouw om de woningen betaalbaar te houden.
- Nieuwe, duurzame bouwmethodes stimuleren.
- Regels voor bouwvergunningen afstemmen op nieuwe bouwvormen.
- Regels versoepelen om woningbouw te stimuleren.
- Snel nieuwe bouwplannen ontwikkelen en bestemmingsprocedures starten.
- Herontwikkeling van bestaand (gemeentelijk) vastgoed stimuleren.
- Omwonenden beter betrekken bij nieuwe plannen.

Starters en doorstromers

Aan de uiteenlopende behoeften wordt onvoldoende tegemoetgekomen. Voor starters moet zeker de mogelijkheid voor tijdelijke startersleningen worden onderzocht. De starterslening draagt eraan bij dat bewoners van een sociale huurwoning sneller kunnen doorstromen. Daardoor komen sociale huurwoningen vrij en ontstaat er meer ruimte op de woningmarkt. Doorstroming kan alleen plaatsvinden bij een goede mix van sociale en vrije huur en koop, met verschillende prijsniveaus. De gemeente moet met regelmatig onderzoek zicht houden op het soort woningen dat op een bepaald moment gevraagd wordt.

- **Startersleningen** om meer doorstroming van sociale huurwoning naar een koopwoning te bevorderen. Dat haalt aan de onderkant de druk af van de woningmarkt.
- **Huisvesting** voor specifieke doelgroepen (zoals jongeren, jonge gezinnen en senioren) opnemen in het woningbouwbeleid en de woonvisie.
- **Blijverslening.** Ruime mogelijkheden voor generatie- en leeftijdsbestendig wonen, door o.a. het invoeren van de blijverslening voor senioren.
- Ruimte voor verschillende woningtypes en andere woonvormen.
- **Levensloopbestendig** bouwen of verbouwen stimuleren.

Inrichting openbare ruimte

Bij herinrichting en nieuwbouw zorgt de gemeente voor permanente 'leefzones'. De leefzones bieden ruimte voor fietsers en voetgangers en het groen maakt de publieke ruimte extra aantrekkelijk. Meer fietspaden zorgen voor beter bereikbare wijken. Bestaande fietspaden moeten aan de nieuwe behoefte worden aangepast. Laadpalen voor auto's moeten op goed bereikbare plekken geplaatst worden.

- 1) Voorzieningen dicht bij de doelgroepen (bijvoorbeeld ontmoetingsruimten voor senioren en jongeren).
- 2) Voldoende en goed onderhouden speel-, sport- en culturele voorzieningen in alle wijken en kernen.
- 3) Mensen worden door hun omgeving uitgedaagd om te bewegen en zo vitaal te blijven. Denk aan groene schoolpleinen, ontmoetingsplaatsen, aantrekkelijke wandel- en fietsroutes.
- 4) **Leefomgeving verbeteren.** Inrichting en aankleding van de openbare ruimte waar nodig aanpassen, onderhouden of zo nodig vervangen.

Opvang hemelwater

Woonwijken en woonkernen worden mooier door een groene omgeving en wadi's. Dieren en planten vinden er hun leefgebied. Een groene omgeving geeft verkoeling en maakt de woonomgeving aantrekkelijk. Het watersysteem kan ook natuurlijk worden ingericht (loskoppeling met gescheiden waterafvoer en infiltratie). Pro-actief voorbereid zijn op hogere temperaturen en perioden met uiteenlopende neerslaghoeveelheden. Regenwater kan meer ter plekke worden vastgehouden. Zo vullen we het grondwater aan en verlagen we de kosten voor de rioolwaterzuivering.

- Gebouwen vergroenen, vooral in straten met veel steen en beton.

Eigen initiatieven

D66 streeft naar een leefomgeving met ruimte voor ondernemerschap en eigen initiatief van bewoners. De nieuwe omgevingsplannen geven de strikt noodzakelijke kaders en randvoorwaarden aan. We pleiten voor een goede belangenafweging waarbij mensen zich echt gehoord voelen.

- **Herbestemmen openbare gebouwen.** Als er openbare schoolgebouwen en andere gemeentelijke gebouwen verkocht worden, wil D66 deze in eerste instantie voor zelfbouw beschikbaar stellen. Bijvoorbeeld in projecten voor Particulier Opdrachtgeverschap (CPO). Natuurlijk wel met woonplicht en andere voorwaarden die vastgoedspeculatie voorkomen.
- **"Zelfbouwen" stimuleren.** Zowel bij nieuwbouw als bij herontwikkeling. Scholen, kerken en kantoren kunnen geschikt worden gemaakt voor bewoning. Waarom zelfbouw? D66 is van mening dat mensen zich dan meer betrokken voelen bij de straat, buurt en wijk waar zij wonen.
- **Inspraak.** Als een straat te weinig ruimte biedt, worden bewoners en ondernemers betrokken bij het herinrichten en veiliger maken van de straat.

Omgevingswet

Bij het implementeren van de nieuwe Omgevingswet, die in de loop van 2022 van kracht wordt, moeten alle gemeenteraden met een frisse blik discussiëren over de vereiste bepalingen: welke zullen in deze gemeente worden toegepast, en welke niet. Juist door te spreken over de fysieke leefomgeving, en niet meer alleen over de ruimtelijke ordening, is dit de uitgelezen kans om beleidsvelden zoals groenbeleid, parkeerbeleid, cultuurhistorisch beleid en economisch beleid te integreren. De Omgevingswet stimuleert gebiedsgericht werken. Wat D66 betreft staan de onderwerpen duurzaamheid, gezondheid en klimaatadaptatie hierbij centraal.

Duurzaam- heid en energie

Klimaat raakt ons allemaal

D66 ziet kansen voor een meer duurzame en groenere gemeente. Voor innovatieve bedrijven, een schone stad en woonkernen waar mensen zich thuis voelen. Daardoor ontstaat meer betrokkenheid. Er gaat in heel Nederland volop geïnvesteerd worden in zonnepanelen en andere duurzame energiebronnen.

Duurzame energie

D66 wil vol inzetten op zonne-energie. Die zien wij het liefst op de daken van woningen, bedrijven en instellingen. Grond is schaars en er zijn nog veel daken die ruimte bieden. Op dit moment zijn er vier windturbines in onze gemeente in bedrijf en daar komen er nog enkele bij. In overleg met de provincie kan gekeken worden of er nog nieuwe locaties voor windturbines aan te wijzen zijn, op afstand van woon-omgevingen. Ook zijn er waarschijnlijk nog volop mogelijkheden voor het gebruik van restwarmte uit de industrie. In de toekomst kan ook aardwarmte (diepe geothermie) voorzien in onze energiebehoefte. Ook een stadswarmtenet kan een belangrijke rol vervullen om aardgasvrij te worden. De opties hiervoor moet de gemeente nader onderzoeken. Een waterstofturbine behoort op termijn ook tot de mogelijkheden. De technische ontwikkelingen op energiegebied gaan snel. Deze moeten we nauwlettend volgen om alle kansen te kunnen benutten en onze ambities waar te maken.

- Bewustwording creëren rondom de nieuwe energiebronnen zon, wind en waterstof.
- Initiatieven voor hergebruik van grondstoffen en circulaire economie faciliteren.

Regionale Energiestrategieën (RES)

Om Nederland klimaatneutraal te maken, heeft elke provincie zgn. Regionale Energiestrategieën (RES) moeten ontwikkelen. Onze provincie is opgedeeld in 6 regio's die in 2030 (een groot deel van) hun eigen energie opwekken. Dit geldt ook voor Zevenaar.

Voorbeeldfunctie gemeente

Zuinig zijn met grondstoffen en energie geldt natuurlijk ook voor de gemeente Zevenaar zelf. Juist in deze tijd moet zij het goede voorbeeld geven. Bijvoorbeeld door het toepassen van duurzame energiebronnen of -installaties. De gemeente moet nadrukkelijk de rol van aanjager en stimulator oppakken. D66 wil dat de gemeente meer voorlicht, gericht stimuleert, de regie pakt en faciliteert zodat inwoners, bedrijven en instellingen kunnen uitvoeren.

- De kosten van de gehele levensduur laten meewegen bij de inkoop van producten, gebouwen en installaties (functioneel aanbesteden en duurzaam inkopen).
- Lokale ondernemers betrekken bij het verduurzamen van de gemeente.
- Van de gemeente Zevenaar een Fairtrade-gemeente maken.
- Jaarlijkse klimaatrapportage waarbij het effect van voorgenomen en uitgevoerde plannen in beeld wordt gebracht.

Verduurzaming voor bedrijven en particulieren

Een eerste stap richting een energieneutraal Zevenaar is energiebesparing: wat je niet verbruikt, hoef je ook niet op te wekken. Ook hier heeft de gemeente Zevenaar zelf een voorbeeldfunctie. Ze moet haar eigen vastgoed verduurzamen, lokaal geproduceerde groene stroom inkopen en alle openbare verlichting vervangen door LED.

Inwoners en bedrijven hebben ook een eigen verantwoordelijkheid om energie te besparen en zelf te produceren. De afgelopen jaren zijn er met name in de sociale huursector al wat stappen gezet en concrete afspraken gemaakt. De komende periode focussen we op het begeleiden van particuliere woningbezitters naar energiebesparing. We beginnen daar waar het snelst resultaat kan worden geboekt: we willen dat in 2026 geen enkele woning meer het laagste energielabel heeft. Daar is natuurlijk veel geld voor nodig. Om hiervoor duurzaamheidsleningen te kunnen verstrekken, moet daarom samengewerkt worden met externe investeerders. Duurzaamheid loont: deze leningen kunnen met de opbrengst van energiebesparing worden afgelost.

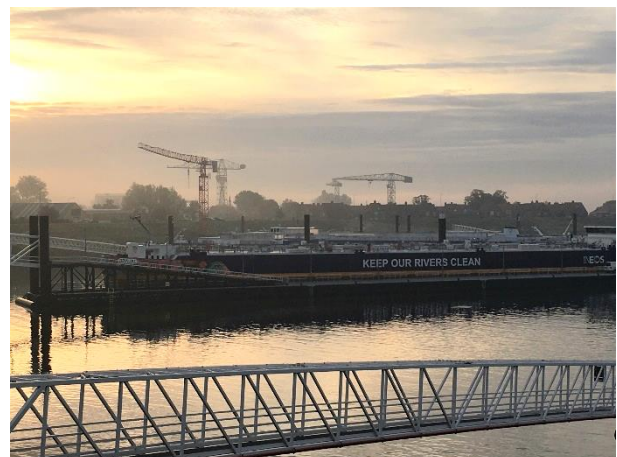
Wij willen dat inwoners en bedrijven zoveel mogelijk zelf makkelijk en goedkoop schone energie kunnen opwekken. Zowel eigenaren van woningen en percelen, als huurders. Bij voorzieningen zoals zonnepanelen en bijv. windturbines moet alles in het werk worden gesteld om omwonenden te laten participeren (zodat zij bijdragen in de investering en meedelen in de opbrengsten).

D66 wil bedrijven ondersteunen om alle energiebesparende maatregelen te nemen die zich binnen 5 jaar terugverdienen. Samen met bedrijven kijken we wat er nodig is om verduurzaming van de grond te krijgen en afvalstromen weer elders in te zetten. Het stimuleren van verduurzaming combineren we met een striktere handhaving van de Wet Milieubeheer, die bedrijven ertoe aanzet ook daadwerkelijk in duurzaamheid te investeren.

- Initiatieven faciliteren om koopwoningen te verduurzamen; de gemeente wijst de weg naar informatie geeft actief voorlichting over duurzaamheidsmaatregelen.
- De gemeente faciliteert mensen en bedrijven die investeren in verduurzaming. Zo draagt de plaatselijke overheid bij aan een comfortabeler huis en lagere maandlasten.
- Een duurzaamheidsparticipatiefonds instellen om duurzaamheidsprojecten meer zelfstandigheid te geven; een samenwerkingsverband tussen gemeente en marktpartijen om de duurzaamheid ook echt te kunnen realiseren.
- Verduurzaming van bestaand en nieuw vastgoed stimuleren.
- Versnellen van vergunningen voor verbouwingen die verduurzamen.
- Bij het vaststellen van de leges: hoe duurzamer een initiatief, hoe lager de (bouw-) leges.
- Systemen voor deelfietsen en deelauto's bevorderen.

Elektrisch rijden en laadpalen

In 2030 worden 2 miljoen elektrische voertuigen in Nederland verwacht, waarvoor 1,7 miljoen laadpunten nodig zullen zijn. Ongeveer 4000 van die laadpunten zullen dan op publieke locaties in onze gemeente moeten staan. Die publieke laadpunten worden gerealiseerd middels het proces 'aanvraag en realisatie publieke laadinfrastructuur'. Op dit moment worden er ongeveer 12 tot 20 publieke laadpunten per jaar gerealiseerd. In 2030 zal dat aantal 4000 moeten zijn dus is er een versnelling in het huidige aanvraag- en realisatieproces nodig opdat er tijdig een dekkend, toegankelijk en toekomstbestendig laadnetwerk wordt gerealiseerd, zodat de opschaling van elektrisch rijden niet wordt belemmerd en ook Zevenaar meewerkt aan de ambitie in het Regeerakkoord dat in 2030 alle nieuwe auto's emissieloos zijn.

Financiën

Transparant en solide

D66 wil een financieel gezonde gemeente met lage gemeentelijke belastingen. We gaan zorgvuldig om met het belastinggeld van onze inwoners. En met de middelen die vanuit de Rijksoverheid worden toegekend. De gemeente is verantwoordelijk voor het voeren van een solide financieel beleid.

Er ligt dit jaar een sluitende meerjarenbegroting. Zevenaar kan hierdoor prima aan haar financiële verplichtingen voldoen. De begrotingsruimte moet er echter niet toe leiden dat er gemakkelijk met belastinggeld wordt omgegaan. Er moet openheid zijn over de uitgaven en de raad moet steeds op tijd worden geïnformeerd over projecten en voorzieningen waaraan het geld wordt uitgegeven.

- Heldere begrotingsregels.
- Voldoende reserves om tegenslag op te kunnen vangen.
- Financiële risico's en afboekingen transparant maken.
- Budgetoverschrijdingen zoveel mogelijk alleen binnen het betreffende programma herstellen.
- Geen beleid zonder structurele financiële dekking: geen doorlopende maatregelen financieren uit incidentele baten.
- Op termijn toewerken naar een prestatiegerichte inkoop.

Lage gemeentelijke heffingen voor inwoners

D66 wil niet dat de gemeente inkomsten gaat verwerven uit leges en heffingen, maar die moeten wel kostendekkend zijn. Uiteraard moeten diensten en vergunningen zo efficiënt mogelijk worden verleend tegen zo laag mogelijke kosten.

- Onroerendzaakbelasting (OZB) stijgt alleen nog met de inflatiecorrectie.
- Afschaffing van de hondenbelasting (voor andere huisdieren is er ook geen belasting).
- Leges, rioolrechten en bouwvergunningen kostendekkend maken.
- Kostendekkende afvalstoffenheffing en rioolheffing die uitgaat van het principe 'de vervuiler betaalt'.

De gevolgen van de corona-maatregelen zijn duidelijk voelbaar in Zevenaar. Met name de horeca, detailhandel en de culturele sector hebben harde klappen gekregen. Daarom willen wij deze ondernemers de helpende hand bieden. Ook willen we de ondernemers nazorg bieden als de corona-crisis voorbij is.

- Terugdraaien van de 50% verhoging van de belasting op terrassen (precarie rechten).

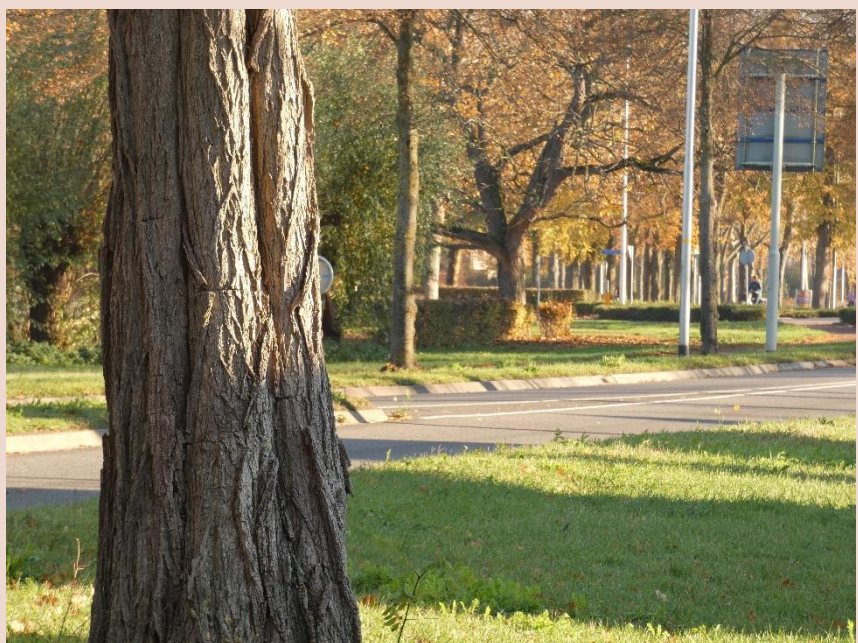
De Rijksoverheid heeft taken overgeheveld naar de gemeentes, en tegelijkertijd gekort op de daarvoor beschikbare budgetten. Er is nog geen uitsluitsel over de verdeelsleutel in het Gemeentefonds, dat is de belangrijkste inkomsten van de gemeente. De jeugdzorg en de ouderenzorg (WMO), en andere taken in het social domein, zullen voortdurend een grote financiële (en morele) verantwoordelijkheid bij de gemeente neerleggen. Ook voor de nieuwe omgevingswet en klimaatmaatregelen zal budget moeten worden vrijgemaakt.

Helaas is de gemeente in de afgelopen jaren steeds vaker voor de rechtbank gedaagd, de coalitie neemt beslissingen die door de rechter worden verworpen. De kosten die de gemeente hiervoor maakt, zijn in principe onnodig en te voorkomen.

Ook is D66 geen voorstander van subsidies die de coalitie verstrekt, zoals het eenmalig (of twee maal) verstrekken van een tegoedbon aan alle huishoudens voor energiebesparende producten. Dit is een versnippering van een flink budget, waarbij degene die er als eerste bij is, wel wat krijgt en een ander niet. D66 vindt dit geen deugdelijke besteding van middelen, en het is in de uitvoering arbeidsintensief (dus kostbaar) voor het gemeentelijk apparaat.

D66 pleit voor een efficiënte besteding van de middelen. Juist lokaal, juist nu moeten we de juiste beslissingen nemen.

Onderwijs

Kansen en vrijheid voor iedereen

D66 staat voor onderwijs waarin iedereen gelijke kansen krijgt. Ieder mens is verschillend, maar ieder kind heeft recht op een goede start. Ieder kind heeft recht op een rijke schooldag met goed onderwijs, kunst, sport en muziek. Dat is de basis voor persoonlijke ontwikkeling en een vrije samenleving. Het onderwijs moet voor iedereen vrij toegankelijk zijn.

Voor alle kinderen vanaf 4 jaar geldt de leerplicht en hebben de ouders een vrije schoolkeuze. Meestal wordt gekozen voor een school dichtbij in de wijk, het zgn. voedingsgebied. Hier zorgt de gemeente indirect voor de faciliteiten, zoals een veilige bereikbaarheid, (groene) schoolpleinen en het plannen van de bebouwing. Natuurlijk ligt het initiatief en de regie bij de onderwijsinstellingen zelf.

Accommodatie

Goede schoolgebouwen en speelpleinen zijn onmisbaar voor goed onderwijs. Wij willen dat schoolgebouwen duurzaam zijn, en dat er een goed binnenklimaat is, o.a. door voldoende ventilatie. Voor het bewegingsonderwijs heeft elke basisschool/IKC het liefst een gymzaal op het eigen terrein. Er gaat dan geen onderwijstijd verloren door vervoer en de veiligheid is ook gewaarborgd.

- Bij sluiting van een school of verplaatsing of nieuwbouw van een school, goed onderwijs blijven waarborgen maar ook kijken naar de leefbaarheid in de wijk, de verkeerssituatie en veiligheid rondom de school.
- Bereikbare en toegankelijke scholen en IKC's (integrale kindcentra): zo dicht mogelijk bij de plek waar het kind woont.
- Goede vervoersmogelijkheden van de diverse kernen naar de scholen, met goede en veilige fietspaden.

Integrale KindCentra (IKC)

Op één locatie worden de kinderopvang, peuterspeelzaal, voorschoolse opvang, BSO, gymzaal en de basisschool samengebracht tot een IKC, een Integraal Kind Centrum. Er worden ook lessen gegeven door vakleerkrachten in kunst, cultuur, sport en andere activiteiten. Kinderen uit alle gezinnen komen zo in aanraking met een rijke leeromgeving. Ook kinderen met een beperking, een achterstand of gedragsproblemen moeten gelijke kansen hebben. Zij moeten op een passende onderwijsplek kunnen worden geplaatst. De complete schooldag geeft ouders de mogelijkheid om opvoeding en werk beter te combineren. De kinderopvang wordt grotendeels vergoed vanuit de overheid, hierover zijn in het regeerakkoord 2021 afspraken gemaakt.

Onderwijscampus Vestersbos

Door de vergrijzing zal er in Zevenaar geleidelijk een minder aanbod aan basisschoolleerlingen zijn, wat zal leiden tot onderbezetting of leegstand van schoolgebouwen. De onderwijsbesturen zijn zich hiervan bewust en willen negatieve effecten vermijden. Er wordt gezamenlijk gekeken hoe het basisonderwijs/IKC in Zevenaar op peil blijft en waar het gevestigd moet zijn. D66 heeft de voorkeur voor scholen in de wijk die het voedingsgebied vormt of voor een school die centraal gelegen is tussen de wijken die het voedingsgebied vormen. In dit licht is het plan voor een nieuwe onderwijscampus voor zo'n 1.000 leerlingen tot 16 jaar niet goed onderbouwd. Er is er op deze locatie onvoldoende ruimte voor een gymzaal, voor een speelplaats voor dit aantal kinderen en voor een parkeerplaats. Gezien de ligging tussen het spoor en de woonwijk, zal ook de verkeersafwikkeling grote gevaren met zich meebrengen. De jonge gezinnen wonen bovendien niet in de omgeving van het Vestersbos, maar juist in de wijken waar de IKC scholen staan die moeten wijken voor deze onderwijscampus. D66 is van mening dat deze locatie beter geschikt gemaakt kan worden voor woningbouw, dichtbij het centrum en openbaar vervoer voorzieningen.

Onderwijs voor volwassenen

Goed onderwijs is ook de toegang tot werk, de arbeidsmarkt en zelfs bij werkloosheid zorgt onderwijs ervoor dat je zelf of via bemiddeling weer sneller aan een baan kunt komen.

- Een leven lang leren stimuleren door educatieve initiatieven en stichtingen te subsidiëren, met name Kunstwerk! en educatieve activiteiten voor laaggeletterden (zowel de formele als de non-formele activiteiten).
- Bij nieuwe educatieve initiatieven: stimuleren dat deze geschikt worden gemaakt voor scholen, en ook aan senioren en wijkverenigingen worden aangeboden.

Behoud de NME (Stichting Natuur- en Milieu Educatie)

De scholen willen de lessen en activiteiten van NME graag behouden, en dat blijft ook zo. De specifieke kennis en lesmiddelen van de stichting verrijken het onderwijs. Bovendien worden leerkrachten ontlast. D66 wil ook in moeilijke tijden deze stichting, die al meer dan 50 jaar natuureducatie biedt aan kinderen, blijven steunen.

Het is voor D66 dan ook onbegrijpelijk, dat de coalitie voornemens was de NME te sluiten, vooral omdat zij tegelijkertijd EUR 40.000,- vrijmaakte voor één ecologisch toilet. Wij zijn niet tegen openbare toiletten, maar wel tegen deze kosten. Bovendien zijn de onderhoudskosten ook nog eens EUR 10.000,- per jaar en hebben ook vandalen het toiletgebouw bezocht. Dit zijn uitgaven waar D66 niet achter kan staan.

Mobiliteit

Goed op weg

Mobiliteit en bereikbaarheid zijn belangrijke vestigingscriteria voor particulieren en ondernemers. Zevenaar is een gemeente die door de centrale ligging aan de A12 en de goede aansluiting met Duitsland aantrekkelijk is voor nationaal en internationaal opererende bedrijven. Ook voor lokale en regionale bedrijven en winkels is Zevenaar een centrumgemeente. Iedereen is gebaat bij een goede bereikbaarheid en de gemeente wil bijdragen aan een duurzame mobiliteit voor haar inwoners en bezoekers.

Openbaar vervoer

D66 is voorstander van de komst van een tweede treinstation in Zevenaar. De ontwikkeling van Zevenaar Oost zal met de komst van de Fashion Outlet, de verdere ontwikkeling bedrijventerrein 7poort en Groot Holthuizen zorgen voor een grote bedrijvigheid in het oostelijke gedeelte van Zevenaar. Om alles in goede banen te leiden moeten we nu al anticiperen. Bij deze infrastructuur hoort wat D66 betreft ook een tweede treinstation. Ook het openbaar vervoer voor de woonkernen op het Gelders Eiland en bij de IJssel heeft voortdurend aandacht nodig. Een regelmatige dienstregeling geeft iedereen een vrije keuze in vervoer.

- Gemeente spant zich in om gezamenlijk met alle belanghebbenden de noodzaak van de komst van een tweede treinstation in Zevenaar provinciaal te agenderen.
- Gemeente gaat maatwerkprojecten rondom mobiliteit stimuleren en faciliteren; de gemeente dient als sparringpartner voor burgerinitiatieven.

Fiets

D66 streeft naar een duurzame samenleving. Wij vinden dat het gebruik van de fiets moet worden gestimuleerd en willen onze gemeente profileren als een fietsvriendelijke en fietsveilige gemeente. D66 wil verdere ontsluiting van het fiets- en wandelpadennetwerk binnen de centrumgemeente en de woonkernen. Bijvoorbeeld met rode fietspaden en drempelvrije wandelpaden die ook toegankelijk zijn voor gebruikers van een rolstoel of rollator. Een gedegen fietsplan binnen het verkeersbeleid. Met prioriteit voor duurzaamheid en veiligheid, maar ook met het uitgangspunt om Zevenaar voor toeristen aantrekkelijker te maken.

Het snelfietspad biedt fietsers één doorgaande route van Babberich naar Arnhem (en Nijmegen). De fiets is voor veel inwoners een belangrijk vervoermiddel, vooral ook voor de schoolgaande jeugd.

Vanzelfsprekend zijn de fietsroutes ook aantrekkelijk voor de vele toeristen en dagjesmensen.

Verhogen verkeersveiligheid voor fietsers

D66 pleit voor een Coördinator Verkeersveiligheid als vast meldpunt voor onveilige verkeerssituaties. Schoolgaande kinderen en ouders praten als dagelijkse gebruiker mee over het verbeteren van schoolfietsroutes. D66 wil dat de signalen goed worden opgepikt. Signalen over onveilige fietspaden of kruispunten zijn een reden om deze te verbeteren.

Auto en wegtransport

Voor D66 is de verbreding van de A12 en doortrekking van de A15 echt een noodzaak. Dit wegvak is de ontbrekende schakel in de oost-west-verbinding en zal de dagelijkse files in de regio sterk verminderen. Deze extra snelwegen leveren ook een belangrijke bijdrage aan de economische ontwikkeling van de Liemers en haar achterland. Voor Zevenaar is de doortrekking van de A15 ook nog belangrijk voor de verdere ontwikkeling van het bedrijventerrein 7Poort.

- Aandacht en goed onderzoek naar de gevolgen van infrastructurele aanpassingen op het gebied van milieu (geluid, fijnstof), duurzaamheid en veiligheid.
- De parkeerring centrum Zevenaar herzien, ook in belang van de ondernemers in het centrum van Zevenaar.
- Duurzame en slimme inpassing A12/A15.

Verkeersafwikkeling Babberich

D66 is van mening dat de problematiek van het vrachtverkeer door de Dorpstraat in Babberich onacceptabel is. De bereikbaarheid van het Gelders Eiland en de leefbaarheid en veiligheid in Babberich is dringend aan een verbetering toe. Eind 2021 zal de Provincie Gelderland, als verantwoordelijk wegbeheerder van dit traject, een besluit nemen om deze situatie te verbeteren. D66 zal elke oplossing zo goed mogelijk implementeren in de openbare ruimte voor een maximaal effect.

Sport, cultuur en vrije tijd

Zuurstof voor de samenleving

Zevenaar is een actieve gemeente. Voor bijna elke sport is er een vereniging, en voor vele vormen van vrijetijdsbesteding ook. De culturele sector voorziet in een behoefte om de geest te verrijken of gewoon de zinnen te verzetten. Zeker in corona-tijd blijkt dat mensen meer nodig hebben dan brood alleen. Van oudsher heeft Zevenaar een centrumfunctie in de Liemers en zij wil zich qua aanbod blijvend onderscheiden. Voeg daarbij het brede winkelaanbod en Zevenaar is het hart van de Liemers.

Sport

D66 vindt sport een belangrijk thema. Sport en beweging is nodig voor een gezonde en vitale bevolking. Sporten brengt mensen bij elkaar en zorgt voor sociale structuur. En het belangrijkste: sporten is ook gewoon leuk. Sporten moet ook voor iedereen mogelijk zijn. D66 ziet graag vitale sportverenigingen met voldoende leden en kader en wil bijdragen aan de ondersteuning ervan.

Kinderen en tieners die regelmatig sporten, ontwikkelen zich beter. Verenigingen worden gestimuleerd om hen een volwaardig programma aan te bieden, en bijna elke vereniging doet dat ook. Een project als 'Sjors Sportief' biedt kinderen een gemakkelijke entree om kennis te maken met verschillende sporten. Voor gezinnen met lagere inkomens is de contributie en de gewenste sportkleding vaak een drempel. Zevenaar ondersteunt hierin met de GelrePas.

Voor mensen met een lichamelijke of mentale beperking is sport en beweging minstens zo belangrijk en wij stimuleren dat sportverenigingen ook voor hen activiteiten of programma's aanbieden. Het initiatief 'Uniek Sporten' begeleidt en ondersteunt sport-aanbieders die een aangepast sportaanbod hebben. Er kan meer gebruik gemaakt worden van dit sportloket voor aangepast sporten. De gemeente kan verenigingen voorlichten en stimuleren dat zij nog meer samenwerking zoeken met bestaande bedrijven en de combinatiefunctionarissen van het Sportbedrijf Ataro nog meer inschakelen.

Sportaccommodaties

Het beheer van vele sportaccommodaties wordt uitgevoerd door het Sportbedrijf Ataro. Met dit bedrijf zijn afspraken gemaakt over onder andere het onderhoud, over de inrichting, de openingsuren en de tarieven voor de sporters en verenigingen.

Wij stimuleren initiatieven waarbij op verschillende manieren gebruik wordt gemaakt van onze sportvoorzieningen. Dat zou kunnen door verschillende sporten op een complex te combineren. Maar ook door het (mede)gebruik van andere maatschappelijke organisaties van de accommodaties, zoals scholen, kinderopvang, ouderen- of welzijnsorganisaties.

Verenigingen

Vele inwoners zijn betrokken bij een vereniging. De sportverenigingen zijn al eerder genoemd, en zij hebben ruimte nodig om eigen initiatieven te ontwikkelen en uit te voeren. Ook verenigingen zoals de Jeu de Boules Club, Hengelsportverenigingen, Duikvereniging, 'Senior Actief', en bijvoorbeeld landelijke verenigingen zoals het IVN, zijn met veel vrijwilligers actief.

- Schutterijen worden, indien mogelijk, voldoende ontlast van wet- en regelgeving mbt horecavergunning.
- De gemeente zal verenigingen ondersteunen en ruimte geven voor eigen initiatief.

Toerisme

De vele natuurgebieden worden intensief gebruikt voor wandelen, fietsen, wielrennen, paardrijden, zwemmen, watersporten en nog veel meer. D66 wil ervoor zorgen dat toeristen en inwoners ook overal in de buitengebieden veilig kunnen sporten. Er is een aantrekkelijk aanbod dat wordt gefaciliteerd en vele dagjesmensen naar onze gemeente brengt.

- Recreatieve hotspot worden in de regio met voldoende overnachtingsmogelijkheden.
- Wandelroutes, fietsroutes, ruitersporen laten verbinden zijn met Duitsland, de Achterhoek en de Veluwe.
- Toeristenbelasting volledig aanwenden voor toerisme en recreatie.

Cultuur

Een divers en kwalitatief cultureel aanbod kenmerkt de aantrekkingskracht van de gemeente Zevenaar. Het kunst- en cultuurbeleid moet zich richten op het faciliteren van bestaande cultuur en ook openstaan voor nieuwe culturele activiteiten. Een belangrijke rol is hierbij weggelegd voor Kunstwerk! (samenvoeging van het Musiater, Liemers Museum, Volksuniversiteit, Muziekschool, Lab12 en Bibliotheek). Voor een redelijk bedrag kan elke inwoner gebruikmaken van deze faciliteiten.

Kunstwerk! Volwassen Educatie (voorheen Volksuniversiteit) biedt een breed scala aan activiteiten voor het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling door middel van taalcursussen, creatieve workshops, lezingen en kortdurende cursussen voor volwassenen.

Voor de persoonlijke ontwikkeling van jongeren zijn er extra mogelijkheden, zoals gesubsidieerde muzieklés tot en met 18 jaar en vele andere activiteiten die speciaal voor hen worden ontwikkeld.

Evenementen

Evenementen bieden plezier en geven gelegenheid elkaar te ontmoeten. We hopen dat die straks weer leven in de brouwerij brengen. Er worden inspirerende voorstellingen georganiseerd door Buitenblik, er zijn kermissen, schuttersfeesten, carnavalsoptochten en vele andere evenementen. In Zevenaar Muziekstad werken ondernemers en vrijwilligers al jarenlang samen om met een muzikaal programma meer bezoekers naar het centrum te lokken. Daarbij aansluitend ondersteunt D66 het initiatief voor een kunstroute van het centrum van Zevenaar naar de te ontwikkelen Fashion Outlet (en omgekeerd). D66 wil een vriendelijk beleid voor evenementen en andere uitgaansmogelijkheden.

Cultuur is ook het (inter)nationale dancefestival 'Dreamfields' in Rhederlaag/Lathum dat is uitgegroeid tot ruim 10.000 bezoekers in twee dagen. Uiteraard geeft dit ook overlast van verkeersdruk en geluid (voor degenen die er niet van houden). Dit evenement voor jeugd en jongeren zet Zevenaar op de kaart en wordt erg gewaardeerd door de doelgroep. De kosten die de gemeente maakt voor bijv. verkeersregelaars en andere faciliteiten, worden doorbelast via de leges van de vergunning. D66 draagt dit evenement een warm hart toe, en is ook tegenstander van de nieuwe bepaling voor een evenementenbelasting (= vermakelijkhedenretributie). We zijn er trots op dat in 2022 dit evenement voor de 10e keer in Rhederlaag zal worden gehouden.

Economie

Ambities voor duurzame welvaart

D66 wil verder bouwen aan een gemeente met ambitie, een gemeente die onderneemt en groeit. Groei zorgt voor nieuwe banen. Groei zorgt voor innovatie en vernieuwing. En duurzame groei is de sleutel naar een welvarende toekomst.

De gemeente biedt volop kansen aan werkgevers en creëert daardoor banen: goed ontwikkelde bedrijventerreinen bieden voldoende ruimte voor handelsondernemingen en de maakindustrie. De agrarische ondernemers gebruiken hun eigen land en hebben specifieke ondersteuning nodig. De retailbedrijven en de vrijetijdseconomie hebben behoefte aan bijv. ruimhartige benadering van openingstijden. Innovatieve bedrijven lopen voorop in duurzaamheid en zijn de motor van nieuwe werkgelegenheid. D66 wil nieuwe kansen creëren en altijd uitgaan van de mogelijkheden. Beleid moet erop gericht zijn nieuwe bedrijven binnen te halen en bestaande bedrijven te behouden. De gemeente moet niet organiseren maar faciliteren. Dat is efficiënter en geeft bovendien ruimte aan de wensen en capaciteiten van de ondernemers.

Regionale samenwerking

In 'De Groene Metropool Regio' vormt Zevenaar een samenwerkingsverband met Arnhem en Nijmegen. In 'De Groene Metropool' zijn vijf programma's ontwikkeld met een groot aantal speerpunten. D66 wil met de gemeente Zevenaar ambitieus bijdragen aan deze samenwerking voor meer regionale groei en gezamenlijke ontwikkeling.

Ontwikkelingen stimuleren

- Minder regeldruk voor de bedrijven.
- Voortvarende doorontwikkeling bedrijventerrein 7Poort.
- Kansen pakken door de spin-off van de Outlet Zevenaar in de (grens)regio.
- Vrijetijdseconomie stimuleren en faciliteren
- Vergroten van de werkgelegenheid door beleid dat gericht is op het binnenhalen van nieuwe bedrijven maar ook op behoud van bestaande bedrijven.
- Bedrijventerreinen zo nodig moderniseren, verduurzamen (vergroenen) en herstructureren; inspelen op de veranderende behoeften.
- Start-ups locaties aanbieden waar door een samenspel van innovatieve ideeën toekomstbestendige en economisch aantrekkelijke ontwikkelingen versneld worden.

Leegstand voorkomen of herbestemmen

- De leegstand in het centrum van Zevenaar en op bedrijventerreinen tegengaan, door innovatieve herbestemming, door het bevorderen van een evenwichtig aanbod en door het aantrekkelijk maken van de openbare ruimte.

Duurzaamheid en energietransitie

- Bedrijven stimuleren om bij te dragen aan de energietransitie.

Zorg, welzijn en inkomen

Aandacht voor iedereen

D66 wil dat iedereen meedoet in het maatschappelijk leven. We streven ernaar mensen economisch zoveel mogelijk zelfstandig te laten leven. Voor mensen die zich niet kunnen redden, dragen we gezamenlijk verantwoordelijkheid. Sinds de invoering van de Participatiewet is de gemeente hiervoor ook volledig financieel verantwoordelijk. Dat biedt kansen om specifiek aan de behoefte van de lokale bevolking tegemoet te komen, maar het sociaal domein kent ook vele complexe taken voor deskundigen.

In het beheer van het sociaal domein (schuldhulp, armoedebestrijding, bijstand, jeugdzorg, ouderenzorg, beschut werk, betaald werk vinden, beschermd wonen, welzijnswerk enz.) willen we het maximale doen voor het welzijn van de mensen. Veel inwoners hebben direct of indirect te maken met het functioneren van het vangnet dat de Participatiewet moet zijn.

Als de middelen ontbreken, moeten de uitvoerenden creatiever worden. Meer outreachend werken. Heldere en korte lijnen scheppen en ook durven afwijken van de regels die door de centrale overheid zijn gesteld. Durf te werken langs de randen, handel zoals een aantal grote gemeenten sinds december 2021 durft te doen. Niet afknellen en bestraffen als mensen niet aan hun plichten voldoen, maar samen met de inwoner zoeken naar een oplossing. Als mensen met een probleem worstelen, kijk dan waarmee zij geholpen kunnen worden.

Voor de gemeente Zevenaar is het niet haalbaar om alle vraagstukken in het sociale domein zelf op te lossen. Daarom is gekozen voor de gedachte "kies voor het beste resultaat tussen lokaal en regionaal". Met de steun van D66 participeert Zevenaar daarom in de MGR Sociaal Domein. MGR staat voor Modulaire Gemeenschappelijke Regeling, hierin werken 11 buurgemeenten samen. De gemeente is bijvoorbeeld verplicht om met elke zorgverlener een contract af te sluiten. Afsproken is dat de MGR met een aantal betrouwbare en betaalbare zorgaanbieders contracten aangaat, die dan door die 11 gemeenten kan worden ingeschakeld.

Voor het vervoer naar zorgaanbieders, speciale scholen of familie, vrienden of kennissen is ook gekozen voor een regionale organisatie. Hierbij geeft D66 in principe de voorkeur aan vervoer met meerdere personen tegelijk. Maar soms is alleen individueel aangepast vervoer geschikt. Ook daarvoor moet financiële ruimte zijn.

Bij veel gemeenten bleek ook landelijk dat de bijdragen en vergoedingen tekortschoten. De gemeenten hebben vanaf medio 2020 aanzienlijke middelen ontvangen voor deze uitgaven, ook Zevenaar.

- **Permanente monitoring** van de uitvoering de activiteiten in het sociaal domein. Jongeren, ouderen, werkzoekenden, mensen in armoede en andere kwetsbare mensen moeten de hulp kunnen krijgen die zij nodig hebben. Tegelijk moet de gemeente de uitgaven voor de gezamenlijke (regionale) regelingen beheersen.
- **Raadscommissie Samenleving**, en indien nodig ook de Gemeenteraad, regelmatig en in een vroeg stadium betrekken bij de inhoud, de voortgang en de kosten in het sociaal domein.

Sámen met inwoners, niet óver de inwoners

D66 heeft er altijd voor gepleit om inwoners en hun vertegenwoordigers zoveel mogelijk bij het beleid te betrekken. Zowel om inhoudelijke redenen (ervaring en voeten in de klei) als om draagvlak te verkrijgen. D66 heeft daarom veel waardering voor de Cliëntenraad en de Participatieraad. Hun advies moet zoveel mogelijk worden betrokken bij de besluitvorming in het sociale domein.

- **Cliëntenraad en Participatieraad** in een vroeg stadium actief bij de besluitvorming betrekken.
- Inzetten op vroege signalering en op preventie.
- Zoveel mogelijk één loket, één aanspreekpunt of één coördinerend functionaris bij individuele zorgvragen.

Zorg voor jongeren, mensen met een beperking en ouderen

De druk op de jeugdzorg blijft voortdurend hoog. D66 wil gezamenlijk met alle participanten meedenken en meewerken om de jeugdzorg te steunen en te verbeteren. Wij willen bijvoorbeeld dat sociale problemen al in een vroeg stadium worden gesignaleerd, juist bij jongeren. In het sociaal domein geven wij altijd de voorkeur aan ondersteuning en preventie. Maar er moet ook financieel en professioneel ruimte zijn voor tijdig ingrijpen. Op landelijk niveau pleit D66 voor verbetering van de financieringsstructuur en voldoende financiële armslag bij de gemeentes, met name voor de jeugdzorg.

De welzijnsorganisatie Caleidoz werkt lokaal, dus alleen in de Gemeenten Zevenaar en Doesburg. Laagdrempelig bieden zij o.a. dagbesteding. Zij doet dit onder professionele begeleiding samen met de vrijwilligers en de gemeente. Caleidoz biedt hulp aan jongeren, ouderen en mensen met een beperking. D66 heeft nadrukkelijk aandacht gevraagd voor eenzaamheid onder jongeren en ouderen. Caleidoz heeft dit opgepakt. Soms blijkt ingewikkelde zorg niet nodig. Veel kan al worden bereikt met thuiszorg en met vrijwilligers. Vooral mantelzorgers doen goed werk.

D66 pleit voor inhoudelijke ondersteuning van mantelzorgers en zichtbare erkenning door de gemeente. Wij zijn voorstander van een concreet financieel gebaar, het zogeheten mantelzorgcompliment.

Werk en Inkomen

Vanuit zijn nieuwe taakopdracht speelt de Regionale Sociale Dienst (RSD) een belangrijke rol om mensen zonder werk weer naar de arbeidsmarkt toe te leiden. Veel inwoners zijn succesvol op weg geholpen en hebben een betaalde baan gevonden. Dat is goed voor hun zelfvertrouwen en zelfrespect. Vaak kunnen ze ook weer zelf in hun levensonderhoud voorzien.

Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt kunnen in een beschermde werkomgeving aan de slag. Deze taak is met steun van D66 ondergebracht bij Scalabor. De MGR heeft daarbij de werkgeversrol. Deze verdeling werkt erg goed. De MGR neemt ook in het Werkgevers Steunpunt (WSP) een belangrijke plaats in. Want het streven is om iedereen echt werk te bieden, een baan is belangrijk voor ieders persoonlijke ontwikkeling.

Een regionale aanpak wordt ook gehanteerd bij de mensen die niet helemaal onafhankelijk en zelfstandig kunnen wonen. D66 stemt in met deze aanpak, genaamd Beschermd Wonen.

- Inzetten op werk en scholing zodat mensen weer zicht krijgen op de arbeidsmarkt en in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Er zullen altijd mensen zijn bij wie dat niet lukt. Samen met hen moet vooral aan hun welzijn worden gewerkt. Wij laten niemand vallen.
- D66 pleit voor redelijkheid en de menselijke maat. Dat gaat verder dan strikte toepassing van wetten en verordeningen; problemen als bij de toeslagenaffaire moeten worden voorkomen.
- Op de website van de gemeente Zevenaar is de informatie over Sociaal Domein verbeterd en geactualiseerd. D66 vindt dat deze doelgroepen ook actief benaderd moeten worden. Dat kan voor veel kwetsbare mensen een nieuwe start betekenen.

Keuzes in moeilijke tijden

De coalitie heeft het erg zwaar gehad toen de participatiewet van kracht werd. Er bleken meer zorgvragers dan voorzien, wat tot een groot tekort leidde. Dan moeten er moeilijke keuzes worden gemaakt.

In de ogen van D66 is toen vooral gekozen voor het laaghangend fruit, voor de bezuinigingen die zonder al te veel protest doorgedrukt zouden kunnen worden. Maar de zwakkeren in de samenleving zijn per definitie niet degenen met de luidste stem. D66 heeft, samen met de andere oppositiepartijen, maar liefst 28 amendementen ingediend voor een alternatieve begroting. Met keuzes die de pijn gelijkmatiger zouden verdelen. Helaas heeft geen énkél amendement gehoor gevonden bij de coalitie. In moeilijke tijden leer je elkaar kennen. D66 wil heel graag diverse bezuinigingen terugdraaien: laat iedereen vrij, maar laat niemand vallen.